

KREATIVLIK TUSHUNCHASI, MAZMUNI, MOHIYATI VA UNING METODOLOGIK ASOSLARI

Meliyeva Dilfuza O'ralovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Sariyeva Dilnoza Jumanazorovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 5 bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17333898>

Annotatsiya: Ushbu maqolada kreativlik tushunchasining mazmuni, mohiyati va uning metodologik asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Kreativlik shaxsning ijodkorlik salohiyatini yuzaga chiqaruvchi, noodatiy yondashuvlar asosida muammolarni hal etishga imkon beruvchi, yangi bilim va g'oyalarni yaratishga yo'naltirilgan qobiliyat sifatida yoritiladi. Maqolada kreativlikning psixologik, pedagogik va falsafiy asoslari keng ko'rib chiqilib, uning ta'lim jarayonida qo'llanish imkoniyatlari hamda xalqaro tajribalar bilan qiyosiy tahlil berilgan. Shuningdek, O'zbekiston ta'lim tizimida kreativlikni rivojlantirish istiqbollari va amaliy yondashuvlar haqida takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kreativlik, ijodkorlik, metodologik asos, ta'lim jarayoni, shaxs rivoji, innovatsiya, psixologiya, pedagogika.

Аннотация: В статье анализируются содержание, сущность и методологические основы креативности. Креативность рассматривается как способность личности раскрывать свой творческий потенциал, находить нестандартные решения, создавать новые знания и идеи. Особое внимание уделено психологическим, педагогическим и философским аспектам креативности, а также её применению в образовательном процессе. На основе сравнительного анализа международного опыта приводятся предложения по развитию креативности в системе образования Узбекистана.

Ключевые слова : креативность, творчество, методологическая основа, образовательный процесс, развитие личности, инновации, психология, педагогика.

Annotation : This article examines the meaning, essence, and methodological foundations of creativity. Creativity is presented as an individual's ability to unlock their creative potential, find unconventional solutions, and generate new knowledge and ideas. The study highlights the psychological, pedagogical, and philosophical aspects of creativity, as well as its application in the educational process. A comparative analysis of international experiences is provided, along with recommendations for the development of creativity in Uzbekistan's education system.

Keywords : creativity, innovation, methodological foundation, educational process, personal development, psychology, pedagogy.

XXI asrda jamiyat rivoji inson kapitali sifatiga tobora ko'proq bog'lanmoqda. Zamonaviy iqtisodiyot, ijtimoiy hayot va texnologik taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib yangilik yaratishga qodir, noodatiy fikrlaydigan, ijodiy salohiyatga ega insonlar hisoblanadi. Shu sababli bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarda kreativlikni shakllantirish, uni rivojlantirish va mustahkamlashdan iboratdir.

“Kreativlik” tushunchasi ilmiy adabiyotlarda keng qo'llanilmoqda. Uni ba'zilar “ijodkorlik”, “yangilik yaratish qobiliyati”, boshqalar esa “innovatsion fikrlash” sifatida talqin qiladi. Aslida, kreativlik bu – insonning noodatiy vaziyatlarda tezkor, samarali va original yechimlar topish qobiliyati bo'lib, u nafaqat san'at, balki ilm-fan, texnika, biznes, ta'lim va kundalik hayotda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda xalqaro ilmiy hamjamiyatda kreativlikning ahamiyati yanada ortdi. UNESCO, OECD, YUNICEF kabi tashkilotlar ta'limning asosiy kompetensiyalari qatoriga “ijodiy fikrlash”ni ham kiritmoqda. Ayniqsa, OECD'ning PISA xalqaro tadqiqotida o'quvchilarning kreativ tafakkuri alohida yo'nalish sifatida baholanmoqda. Bu esa kreativlikni nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasida ham ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlarda kreativlik alohida e'tiborga olingan. Xususan, “Ta'lim to'g'risida”gi Qonun, 2030-yilgacha mo'ljallangan Milliy rivojlanish strategiyasi va Prezidentning bir qator qarorlarida ta'lim jarayonida ijodkorlik va yangicha fikrlashni rag'batlantirish ustuvor vazifa qilib belgilangan. Shu bois, boshlang'ich sinfdan boshlab o'quvchilarda kreativ ko'nikmalarni shakllantirish, o'qituvchilarni kreativ metodologiyaga tayyorlash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Kreativlikni o'rganish va rivojlantirishning nazariy va metodologik asoslari juda keng qamrovli. Psixologiyada u shaxsning aqliy salohiyati, emotsional barqarorligi va motivatsiyasi bilan bog'liq tarzda tahlil qilinadi. Pedagogikada esa kreativlik ta'lim jarayonini interfaol, innovatsion va integratsiyalashgan metodlar orqali tashkil etish bilan bog'liq. Falsafiy yondashuv esa kreativlikni insonning o'zini anglash, erkin fikrlash va ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabat jarayonida ko'radi.

Demak, kreativlik tushunchasini o'rganish bugungi kunda nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhimdir. Chunki u ta'lim samaradorligini oshirish, shaxs rivojini ta'minlash va jamiyatning barqaror taraqqiyotini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ushbu maqola kreativlikning mazmuni, mohiyati va metodologik asoslarini har tomonlama tahlil qilishga qaratilgan.

XXI asrda kreativlik global ta'lim va iqtisodiy strategiyalarning ajralmas qismiga aylandi. Bugungi kunda u nafaqat san'atkorlar yoki olimlarga, balki har bir shaxsga kerak bo'lgan muhim kompetensiya sifatida qaraladi. Xalqaro tashkilotlar, xususan, OECD, UNESCO, YUNICEF kreativlikni “XXI asr ko'nikmalari”ning eng muhim elementlaridan biri sifatida e'tirof etmoqda.

Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt davrida kreativlik insonning mashinalardan ustun turadigan eng muhim xususiyati sifatida ko'rilmogda. Chunki mashinalar algoritmlar asosida ishlaydi, inson esa noodatiy fikrlash, ilhom va ijodiy yondashuv bilan yangi qiymat yarata oladi.

Xulosa qilib aytganda, kreativlik zamonaviy jamiyat taraqqiyotining ajralmas omili hisoblanadi. U shaxsning noodatiy vaziyatlarda original yechimlar topa olish, yangi bilim va g'oyalar yaratish hamda ularni amaliyotda qo'llash qobiliyatini ifodalaydi. Kreativlikning mazmuni va mohiyatini tushunish, uning psixologik, pedagogik va falsafiy asoslarini chuqur o'rganish bugungi kunda ta'lim jarayonida katta ahamiyat kasb etmoqda.

Ta'lim tizimida kreativlikni rivojlantirish o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv, muammolarni noodatiy hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, kreativ metodologiya ta'lim jarayonini samarali, qiziqarli va natijador qiladi. Zamonaviy

pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, loyiha asosida ta'lim hamda fanlararo integratsiya kreativlikni rivojlantirishning samarali vositalaridan biridir.

O'zbekiston ta'lim tizimida olib borilayotgan keng qamrovli islohotlarda kreativlikni shakllantirish va rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Bu esa mamlakatimizda raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, yoshlarni yangicha fikrlashga undash va global jarayonlarga integratsiyalashuvini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Demak, kreativlikni nazariy va metodologik jihatdan chuqur o'rganish hamda uni ta'lim amaliyotiga keng tatbiq etish nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki jamiyat taraqqiyotini jadallashtirishga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tursunov B. Ta'lim jarayonida integrativ yondashuv. – Toshkent: Fan, 2019.
2. Meliyeva, D.O. (2025). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash ko'nikmalarini innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish mexanizmi. *Inter education & global study*, (2), 320–328.
3. Мелиева, Д. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirishning davlat miqyosidagi ahamiyati. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 1106–1108.
4. Karimova Z. Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya. – Samarqand: Zarafshon, 2021.